

Lyhyesti

Uusi talo tieteelle
Ensimmäinen luonnontieteellinen väitöskirja löytyi
Joutuuko kosmologia remonttiin?
Kuinka tutkintotehdasta pyöritetään
Akatemian asiantuntijat huijareita?
Creutzfeldt–Jacobin taudin uusi muunnos huolettaa
Sähköinen Suomen historiallinen seura
Mannerheim ratsastaa jälleen
Aidot filosofiset ongelmat aidosti vaikeita
Kohtuus on viisautta
Tärkeintä elämässä on viina?
Suomalaisia palkitaan
Brittien tieteen päivät jälleen massiivisina
Outo juttu I: Oliko Edison varas ja murhamies?
Fermat on in Englannissa
Brittiläistä tieteenhistoriaa
Postmoderni tiede puhutti myös
Outo juttu II: Sibeliuksen etäinen sukulainen tapahtuman taustalla?

Uusi talo tieteelle

Tieteellisille seuroille ja muille tiedetahoille on nyt tarjolla uusi kokoustila. Kruununhakaan Kirkkokatu 6:een on kaikkien mahdollisten ja mahdottomienkin ongelmien jälkeen saatu peruskorjatuksi tieteelle pyhitetty rakennus *Tieteiden talo*, jota Tieteellisten seurain valtuuskunta isännöi.

Ensimmäinen luonnontieteellinen väitöskirja löytyi

Ensimmäinen tunnettu suomalaisen puolustama väitöskirja painettiin vuonna 1593. Kaikkiaan suomalaisen respondentin 1500-luvulla puolustamia väitöskirjoja on ollut tiedossa vain kuusi kappaletta. Nekin ovat kaikki praeseksenä toimineen professorin kirjoittamia.

Varhaisimman luonnontieteellisen väitöskirjan kunniapaikka on tähän saakka kuulunut Olaus Eri Elimaeuksen 21.8.1596 Rostockin yliopistossa puolustamalle dissertaatille *Disputatio secunda. De physicae definitione, divisione, & doctrinae ordine*. Se oli toinen osa professori Johannes Sturmiuksen moniosaisesta luonnontieteen (Physica) olemusta käsittelevästä väitöskirjasta.

Viime kesänä Suomen tieteen historian kelloa voitiin siirtää seitsemän kuukautta varhaisemmaksi. Koneen Säätiön rahoituksella Saksassa työskennellyt Suomen tieteen historia -hankkeen tutkija **Jussi Nuorteva** löysi Helmstedtin yliopistossa 16.1.1596 julkaistun väitöskirjan, jonka respondentina toimi Helsingin pormestarin **Lars Mickelssonin** poika **Petrus Laurentii Ruuth**. Väitöskirja *Disputatio de elementis, elementorumqve mutua permutatione & mixtione* käsittelee elementtioppia, teoriaa neljästä alkuaineesta: tulesta, vedestä, ilmasta ja maasta. Lähtökohtana työssä on Empedokleen (490-430 eKr) muotoilema näkemys, jota Aristoteles ja Platon kehittivät ja joka muodosti kemiallisten tapahtumien yleisen selityspeuran 1600-luvun lopulle saakka.

Väitöskirjan varsinainen laatija oli Nuortevan mukaan Helmstedtin yliopiston matematiikan professori, skotlantilainen **Duncan Liddel** (1561-1613). Hän oli aikanaan hyvin tunnettu luonnontieteilijä, joka luennoi ja kirjoitti matematiikasta, kemiasta, astronomiasta ja lääketieteestä. Liddel nimitettiin 1590 Helmstedtin yliopiston matematiikan professoriksi ja vuosisadan vaihteessa yliopiston lääketieteen professuurin. Akateemisen uransa Liddel päätti lääketieteen professorina Aberdeenin Marischal Collegessa kotimaassaan Skotlannissa.

Joutuuko kosmologia remonttiin?

Arizonan yliopiston tähtitieteen professori **William G. Tift** on ajatellut asioita eri tavalla kun useimmat kosmologit. Tiftin teorian mukaan punasiirtymä ei kerro mitään galaksien liikkeestä, vaan on kvantittunut galaksien sisäinen suure. Gravitaatiota ei ole galaksien välillä, ne ovat levossa kolmiulotteisessa ajassa. Koska avaruus ei laajene, suurta pamaustakaan ei tarvita (*Tähdet ja avaruus* 4/1997). Tift kävi viime keväänä Helsingissä ja Turussa kertomassa 20 vuotta jatkuneista tutkimuksistaan. Tähdet ja avaruus -lehdessä myös selitetään tiiviisti Tiftin perusteet.

Tuorlan observatorion tutkijan **Pekka Teerikorven** mukaan moni asia kosmologiassa on ajateltava uudestaan, jos Tiftin havainnot pitävät paikkaansa. Teerikorpi muistuttaa, että Tift on erittäin arvostettu tähtitieteilijä, eikä mikään harrastelija.

"Nämä ovat kumouksellisia ajatuksia, mutta tällä hetkellä niistä ei käsittääkseni voi sanoa mitään varmaa", toteaa Teerikorpi. Hän toivoo, että aiempaa useampi ryhmä testaisi Tiftin havaintoja.

Helsingin yliopiston tähtitieteen laitoksen dosentti **Karl Johan Donner** kommentoi samassa lehdessä Tiftin tuloksia. Ei hänkään Tiftiä suoralta kädeltä tyrmää, vaikkei vielä asiasta vakuutakaan: "koska Tiftin tulosten seuraukset olisivat niin mullistavia, on vaadittava niiden tueksi paljon tukevampia todisteita kuin tähän saakka on esitetty". Donnerin mukaan Tiftin käyttämä aineisto on vielä sen verran suppea, että virhepäätelmien mahdollisuus on suuri.

Kuinka tutkintotehdasta pyöritetään

Helsingin yliopiston rehtori **Kari Raivio** on kirjoittanut herkullisen – ja tärkeän – artikkelin yliopistojen tehtävistä ja todellisuudesta jossa yliopistolaitos joutuu elämään (*Duodecim* 14/1997). Kyytiä saavat tulosohjaus, yliopistojen perusrahoituksen laskennalliset mallit ja tutkintotehtailu.

"Jos nykyinen meno jatkuu ja yliopistojen rahoitus määrytyy maisterin ja tohtorin tutkintojen lukumäärän perusteella ilman tutkimuksen osuutta ja kunnollista laaduntarkkailua, niin olen jo laatinut strategian, jolla helsingin yliopisto selviytyy ensi vuosituhannele", kirjoittaa Raivio.

"Ensiksi laskemme tiedekunnittain ja koulutusaloittain, mitä kukin tutkinto tulee maksamaan. Jos hinta on korkeampi kuin laskennallinen keskihinta koko valtakunnassa, kun otetaan huomioon kustannuskerroin, niin kyseisen alan koulutus lopetetaan meillä. Perustutkintoja suorittamaan värvätään muista yliopistoista sellaisia opiskelijoita, joilla on jo valmiiksi mahdollisimman paljon suorituksia. Avoimesta yliopistosta hyväksytään tiedekuntiin sitä helpommin, mitä useampia kursseja on suorittanut. Harvinaiset oppiaineet (kuten Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuurit), joita yksikään muu yliopisto Suomessa ei vaivaudu opettamaan ja joista valmistuu vähän tutkintoja, lopetetaan muutta mutkitta."

"Voisiko yliopistoilla olla muutakin tehtävää kuin jauhaa maistereita ja tohtoreita?", kysyy Raivio. Artikkelissaan "Yliopisto – tutkintotehdas vai kulttuurin kehto" Raivio muistuttaa yliopiston sivistävästä, yhteiskunnallisesti kantaa ottavasta ja aatteellisesta merkityksestä historian esimerkkien valossa ja kokee nykyisen numeerisen, virastomaisen tutkintotehtaan kauhistuttavana tilanteena. Opetuksen kehittäminen ja palkitseminen ovat Raivion mukaan vaarassa, koska laatua ei voida nykyisillä mittareilla pitää tuloskriteereinä. Tutkimuksen arvioinnissa tulisi keskittyä saatujen tulosten laatuun eikä suoritusten määrään.

Tutkijoiden ja opettajien innostus, luovuus ja ahkeruus ovat tiedon ja osaamisen perusta. Nämä ovat Suomen tulevaisuuden strategioita, joita opetusministeriön ja keskushallinnon kautta on vaikea saada aikaan mutta erittäin helppo tukahduttaa, muistuttaa Raivio.

Raivion artikkeli sisältyy Duodecimin erikoisniteeseen "Tieto, tutkimus ja lääkäri", joka julkaistiin kansleri **Lauri Saxénin** 70-vuotispäivän kunniaksi. Nide on muutenkin kaikinpuolin suositeltavaa luettavaa kaikille.

Akatemian asiantuntijat huijareita?

Kun Suomen Akatemian toimikuntien lukumäärä supistettiin seitsemästä neljään ja toimikuntien jäsenten määrääkin supistettiin, pyrittiin riittävä asiantuntemus apurahojen käsittelyyn turvata runsaalla asiantuntijajoukolla.

Asiantuntijat kirjoittavat omaa alaa koskevista hakemuksista lausuntoja tai käyttävät erityistä arviointilomaketta, jossa hakemukset pisteytetään asteikolla 1–15.

Ykkiseltään voisi ajatella, että järjestelmä turvaisi mahdollisimman hyvin asiantuntevan arvioinnin. Professori **Mikko A. Salo** Joensuun yliopistosta kuitenkin arvelee, että järjestelmä johtaa, ja on jo johtanutkin, huijaukseen.

Salon mukaan on todennäköistä, että järjestelmä on nyt tilassa, jossa jotkut pelaavan reilua peliä ja jotkut vetävät kotiin päin. Järjestelmä olisi kuitenkin "kulkemassa mitä luultavimmin kohti tilaa, jossa kaikki vetävät kotiin päin."

Salon mukaan jotkut asiantuntijat katsovat olevansa "tilaisuudessa tai suorastaan veloitettuja varmistamaan oman tieteenalansa, tutkimussuuntansa tai koulukuntansa tutkimusresurssit antamalla "omilleen" aina korkeimmat mahdolliset pistemäärät ja ylistävimmät lausunnot aivan siitä riippumatta, minkälaisia näiden hakemukset ovat."

Salon käsityksen mukaan "toimikunnan jäsenet katsovat, että heidät on valittu toimikuntaan edistämään kukin oman tieteenalansa resurssointia. He eivät katso hyvällä silmällä sellaista asiantuntijaa, joka antaa heidän alaltaan huonoja lausuntoja." Paine on Salon mukaan erityisen kova sellaisten asiantuntijoiden joukossa, jotka edustavat jotakin tieteen valtavirroista sivussa olevaa tai muuten vain itsensä sorretuksi tuntevaa alaa.

On Salo kotiin päin vedon suhteen enemmän tai vähemmän oikeassa tai ei, on hänen ratkaisunsa erikoinen:

"Asiantuntijajoukkoa on ...pienennettävä" ja "Asiantuntijajoukon kattavuuden sijasta on pyrittävä siihen, että asiantuntijajoukko koostuu henkilöistä, joilla on auktoriteettia yli kapeiden erikoisalojen rajojen... Heille tulee antaa tehtäväksi arvioida ja panna paremmuusjärjestykseen kukin suuri joukko hakemuksia".

Siis valistunut harvainvalta. Vaan mahtaisiko asiantuntemus kasvaa: entistä vähemmän toimikuntia, niissä entistä vähemmän jäseniä ja heidän käytettävissään vain muutama asiantuntija joilla olisi lopullinen viisaus hallussaan koskien kaikkia mahdollisia tutkimushankkeita. Idealistinen ehdotus vaan mahtaisiko olla lainkaan järkevä ja toimiva?

Creutzfeldt–Jacobin taudin uusi muunnos huolettaa

Creutzfeldt-Jacobin tauti (CJD) ja muut prionitaudit ovat olleet esillä jo kolmisenkymmentä vuotta. Erityisen mielenkiinnon kohteeksi tauti on tullut viime vuosina. Runsaan vuoden ajan on lääketieteellisessä ja päivälehdistössä noussut erityinen kohu CJD:n uudesta muunnoksesta ja sen mahdollisesta suhteesta "hullun lehmän tautiin" (BSE), kirjoittavat professori **Matti Haltia** ja ylilääkäri **Jussi Kovanen** *Duodecimissa* 17/1997.

"Vaikka uuden muunnoksen ja BSE:n yhteyttä ei ole lopullisesti todistettu, yhteyden puolesta puhuvat näiden tautien ajallinen ja maantieteellinen jakauma sekä todetut yhteiset molekyylibiologiset piirteet", kirjoittavat Haltia ja Kovanen.

Kirjoittajien mukaan kuuma kysymys onkin, jääkö uusi muunnos vähäiseksi episodiksi vai onko kyseessä merkittävän epidemian alkuvaihe.

Toisaalta uusien BSE-tapausten määrä Britanniassa on alkanut vähetä vuodesta 1993 lähtien, mikä ainakin pääosin johtunee vuoden 1988 kiellostä lisätä eläinten rehuun märehitijäperäistä valkuaista. Vuodesta 1989 lähtien naudan keskushermostokudoksen myynti ihmisravinnoksi on ollut kielletty. Kirjoittajien mukaan ihmisten todennäköinen infektioriski lienee keskittynyt vuosiin 1984–1990. "On epäselvää, missä määrin ravinto on tuona aikana ollut BSE:n saastuttamaa. Toisaalta turisti- ja työmatkoilla Britanniassa käyneiden lukumäärä on ollut mittava", toteavat kirjoittajat.

Suomessa CJD:n esiintymistä on seurattu 1970-luvulta lähtien. Kuolintodistusten perusteella uusien tapausten määrä on pysynyt Suomessa noin yhtenä tapauksena miljoonaa asukasta kohti ainakin vuoteen 1995. Tehostettu ihmisen prionitautien seuranta aloitettiin keväällä 1997 yhteistyössä Kansanterveyslaitoksen infektioepidemiologian osaston ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Sähköinen Suomen historiallinen seura

Suomen historiallinen seura on siirtynyt julkaisutoiminnassaan sähköiseen kauteen, kertoo seuran *Jäsenlehti* 3/1997. Syyskuussa julkistettiin Suomen itsenäisyyden 80. juhluvuoden tapahtumiin liittyvä lähinnä kouluille ja opiskelijoille suunnattu verkkojulkaisu *Suomi 80*, joka koostuu 28 erilaisesta osiosta.

Myös ensimmäinen väitöskirja on julkaistu sähköisessä muodossa. Syyskuussa väitelleen **Jyrki Paaskosken** väitöskirjan *Vanhan Suomen lahjoitusmaat 1710-1826* rinnakkaisversio oli ripustusajan vapaasti luettavissa verkossa. Sähköinen versio on tallennettu Helsingin yliopiston kirjastossa toimivan Elektra-projektin tietokantaan, ja sitä voi lukea vain Elektra-projektiin osallistuvissa kirjastoissa. Ja lisää sähköisiä väitöskirjoja on syksyn aikana luvassa.

Historiallisen seuran kotisivulta voi lisäksi käydä tarkistamassa, mitä muuta jännittävää ja sähköistä seurassa puuhaillaan <http://www.histseura.fi>.

Mannerheim ratsastaa jälleen

Marsalkka Mannerheimin kuuluisan Aasian ratsastuksen aikana 1906-08 keräämiin keski-aasialaisiin kokoelmiin pääsee tutustumaan ensi vuonna Tennispalatsiin perustettavan Kulttuurien museon avajaisnäyttelyssä, kertoo **Pirjo Varjola** ICOMOSin Suomen osaston jäsentiedotteessa 4/1997.

Tämän teemanäyttelyn pariin rakennetaan toinen näyttely kokoelmien isoista ja pienistä aarteista, jotka harvoin pääsevät ihailtaviksi "vakavien" teemojen yhteydessä, kirjoittaa Varjola.

Aidot filosofiset ongelmat aidosti vaikeita

Julkifilosofiasta saattaisi saada käsityksen, että filosofiassa kyse on usein triviaaleista kysymyksistä tai ainakin että filosofiset ongelmat ovat selkeitä, yleisesti ymmärrettäviä ja ehkäpä helppojaakin. Näin ei asiainlaista tosifilosofien käsityksen mukaan ole.

Lähinnä helsinkiläisten filosofien keskuudessa toimiva salaperäinen Camenes-yhdistys julkaisee satunnaisesti – aina tarvittaessa – *Camenes*-lehteä.

Kesäkuussa ilmestyneen niteen (15/1997) pääkirjoituksessa (**Anssi Korhonen**) todetaan, että lehti on täynnä tuhtia asioita mutta myönnetään samalla, että käsiteltävä kysymykset ovat vaikeita. "Mutta kaikki aidosti filosofiset kysymykset ovat ihan aidosti vaikeita, vaikka päinvastaistakin näkee ja kuulee joskus väitettävän.

Lehden artikkeleissa käsitellään mm. ontogenin kommunismin ongelmia, kategorioita ja dispositioiden selittämistä. Eli ontologisten kysymysten parissa liikutaan. Satunnainen lehteen tarttuva voi vakuuttaa: mistään populaariesityksistä tai ns. sovelletusta tahi ns. käytännöllisestä filosofiasta ei suuremmin ole kyse.

Kohtuus on viisautta

Taas se on tutkittu: alkoholin kohtuullinen nauttiminen on elolle edullista (**Kari Poikolainen**, *Duodecim* 13/1997). Australialaiset tutkimukset ovat vahvistaneet käsityksen siitä, että alkoholi pidentää elinikää. Paras vaikutus saadaan juomalla vähän mutta usein.

Tutkimuksissa kävi ilmi, että esimerkiksi sepelvaltimotaudin vaara oli pienin miehillä, jotka joivat 1–2 lasillista 5–6 päivänä viikossa, ja naisilla jotka joivat 1–2 lasillista 3–4 päivänä viikossa. Näillä kohtuullisesti juovilla miehillä sairastumisvaara oli 64 % ja naisilla 61% pienempi kuin raittiiden miesten ja naisten joukossa.

Tärkeintä elämässä on viina?

Harvardin yliopiston matematiikan professori **Lars Ahlfors** kuoli viime vuoden lokakuussa 89 vuoden ikäisenä. Ahlfors lienee yksi tämän vuosisadan merkittävimpiä matemaatikkoja. Akateemikko **Olli Lehdon** mukaan Ahlfors on eräs kaikkien aikojen suurimpia suomalaisia tiedemiehiä.

Ja jos oli matemaatikkona merkittävä, niin olipa Ahlfors persoonanakin mainio mies. Muistokirjoituksessaan Ahlforsista Lehto (*Arkhimedes* 1/1997) muistuttaa, että suurten tiedemiesten tapaan Ahlfors oli ahkera ja kurinalainen uurastaja – mutta vapaalla melkoinen irrotteli.

Lehdon esimerkki erästä kansainvälisestä matemaattikkokonferenssista kertonee kelpo Ahlforsistamme olennaisen: "Pyöreän pöydän ääressä iltaa istuvat osanottajat, parhaasta päästä Keski-Euroopasta, virittävät keskustelun elämän arvoista. Tuollainen filosofinen keskustelu ei tainnut olla Ahlforsin makuun. Ei hän keskusteluun osallistunutkaan, mutta kun hän joukossa kuitenkin oli *primus inter pares*, häneltä lopulta kysyttiin, mikä hänestä elämässä oli tärkeintä. Vakavaa teeskennellen Ahlfors syvällä bassoäänellään vastasi, ettei siitä ole epäilystäkään, se on alkoholi. Vastaus tyrmistyi pöytäseurueen hetkeksi, mutta tosikko kyselijä ei hellittänyt vaan tiedusteli professori Ahlforsin mielipidettä siitä, mikä hänestä olisi lähinnä tärkeintä. Ahlforsin oli myönnettävä, että tähän kysymykseen oli paljon vaikeampi vastata, mutta arveli, että jaetulla kakkostilalla ovat matematiikka ja seksi. Keskustelu elämän arvoista loppui siihen."

Suomalaisia palkitaan

Vaikka usein kuulee haikailevan Nobeelien perään, ei maamme tieteen taso kuitenkaan lienee niin heikko kuin raflaavimmat väitteet joskus ovat kuuluneet: monenlaisia tiedepalkintoja kuitenkin satelee jatkuvasti.

Syyskuussa esimerkiksi professori **Markku Kulmala** sai Euroopan aerosolitutkimuksen kattojärjestön myöntämän aerosolipalkinnon ilmakehän aerosolien syntyymiseen ja kasvuun liittyvistä tutkimuksistaan. British Biochemical Society puolestaan myönsi akatemiaprofessori **Mårten Wikströmmille** kansainvälisesti arvostetun David Keilin -palkinnon ja mitalin hänen tutkimustyöstään soluhengityksen molekyylimekanismien selvittämiseksi.

Brittien tieteen päivät jälleen massiivisina

Brittien tieteenedistämisseuran BAASin vuotuisessa kokouksessa, tiedefestivaaleilla eli siis sikäläisillä Tieteen päivillä Leedsissä (7.–12.9.) oli jälleen korkealuokkainen ja runsas ohjelma: luentoja lähes kaikilta mahdollisilta aloilta (ei pelkästään luonnontieteitä), yliopiston avoimia ovia, hands-on-puuhailua lapsille jne.

Parhaimmillaan (tai pahimmillaan) luentoja oli jopa 117 päivässä! Puhujina ja keskustelijoina sellaiset Suomessakin tutut hahmot kuin Harry Kroto, Roger Penrose ja Richard Dawkins. Dawkins muuten hoitaa tällä hetkellä Cambridgestä tiedevalistusprofessuuria (taitaa olla jo toinen virka tällä alalla Englannissa). Pitäisiköhän Suomeenkin saada sellainen virka?

Outo juttu I: Oliko Edison varas ja murhamies?

Tiedefestivaalin ensimmäinen päivä Sunday–Funday oli omistettu hieman kepeämmälle ohjelmalle: dramatisoituja luentoja, erikoislaatuista luentoja ja yliopiston avoimia ovia jne.

Yksi päivän oudoimpia esityksiä oli murhamysteeri ja keksintövarkaus.

Tänä vuonna tuli kuluneeksi 150 vuotta suuren amerikkalaisen keksijän Thomas Alva Edisonin syntymästä. – Mutta oliko hän sittenkään niin sankarillinen keksijä? Ei, mikäli on uskominen Christopher Rawlencea, joka esitelmöi Leeds Philosophical and Literary Societyn luennolla aiheesta "The suspicious disappearance of Augustin le Prince".

Kaikki elokuvahistorianesitykset muistavat kertoa Edisonista myös ensimmäisen elokuvakameran keksijänä: vuonna 1891 hän sai patentin kinetografille. Rawlence kuitenkin asettaa Edisonin kovin hämäräperäiseen valoon. Esitelmässään (kuten myös aiemmin julkaisemassaan kirjassaan *The Missing Reel*, 1990) Rawlence kertoi Ranskasta Leedsiin 1860-luvulla muuttaneesta Louis Augustin le Princestä, jota ehkä pitäisikin kutsua ensimmäiseksi kinetografin keksijäksi. Tämä aikaisemmin jopa valokuvauksen pioneerin Daguerren kanssa työskennellyt Le Prince kehitti laitteensa lähes valmiiksi.

Mutta syyskuun 16. päivänä 1890 tapahtui jotakin outoa. Le Prince matkusti Ranskaan, astui junaan Dijonissa; tämän jälkeen hänestä ei enää koskaan kuultu mitään. Hän katosi salaperäisesti. Pian katoamisen jälkeen Edison ilmoitti keksineensä elokuvakameran. Rawlencen mukaan Le Prince oli kuitenkin saanut laitteensa jo niin pitkälle, että oli lähdössä itsekin Yhdysvaltoihin esittelemään keksintöään. Rawlencen mukaan on olemassa vahvoja todisteita sen tueksi, että Edison olisi sekaantunut niin katoamiseen kuin keksinnön varastamiseen. Mutta asia jatkui vielä myöhemmin: luennoitsijamme mukaan Le Princen poika matkusti Yhdysvaltoihin peräämään oikeuksiaan. Samoihin aikoihin kun hän kärejäi Edisonin kanssa poika Le Prince löydettiin New Yorkista päähän ammuttuna 1901. Oliko kovalla business-miehellä Edisonilla asiaan osuutta?

Outo juttu. Asiaa täytyy tutkia tarkemmin. Totta tai ei, hyvä juttu kuitenkin.

Fermat on in Englannissa

Päivillä kerrattiin luonnollisesti myös tämän vuosisadan merkkitapaus matematiikassa, Fermat'n suuren lauseen ratkaisu. Fermat on muutenkin ollut kova nimi Englannissa. Simon Singh, joka oli tekemässä Suomessakin nähtyä TV-dokumenttia Fermat'n lauseen ratkaisemisesta ja ratkaisijasta Andrew Wilesistä, kirjoitti aiheesta myös kirjan. Singhin *Fermat's Last Theorem. The story of a riddle that confounded the world's greatest minds for 358 years* on ollut tänä vuonna todellinen hittikirja Englannissa, se on keikkunut Top Ten -listoilla. – Tämähän on se kirja, jonka kääntämisestä Helsingin Sanomien tiedetoimittaja, suomentaja Risto Varteva keväällä vihjaili?

Brittiläistä tieteenhistoriaa

Brittien tieteenhistorian seura juhli BAASin tapahtuman yhteydessä päivillä 50-vuotista toimintaansa. Kumma juttu, ettei maassa, jossa tieteellä lienee melkoinen historia, ole tuon vanhempaa tieteenhistorian seuraa.

Tapahtuman yhteydessä jaettiin ensimmäistä kertaa seuran juhlavuoden kunniaksi perustettu Dingle-palkinto, joka on tarkoitettu erityisen ansiokkaille mutta yleistajuisille tieteenhistorian esityksille. Palkinnon saivat tohtorit Adrian Desmond ja James Moore teoksestaan *Darwin*. Komea, erinomaisesti kirjoitettu 800-sivuinen elämäkerta. Suosittelem suomentamista (vaikka olen varma ettei mikään kustantaja moista järkälettä ota ohjelmaansa). Hauska yksityiskohta: palkittu kirja on ilmestynyt jo 1991. Tässäpä vihje kaikille omille palkintoraadeillemme: miksi hirttäytyä jonkin nimenomaisen vuoden tuotantoon, jos parempia palkitsematta jääneitä mutta ehdottomasti palkitsemisen arvoisia kirjoja löytyy vaikkapa edelliseltä vuodelta. – Desmondilta on muuten vastikään ilmestynyt toinenkin järkäle, elämäkerta Darwinin bulldogina tunnetusta T. H. Huxleystä.

Postmoderni tiede puhutti myös

Oman sessionsa festivaalilla sai myös teema "Science in the Post Modern World".

Samanlaista keskustelua kuin Suomessakin. Fysikot eivät ymmärtäneet konstruktivistien oletusta, että todellisuus olisi vain sosiaalinen konstruktio. Jossakin on kertakaikkiaan olemassa objektiivinen totuus, joka on tieteen ymmärrettävissä ja tutkittavissa. Totuus on mahdollinen, vaikei aina helposti saavutettava. Fyysikkomme seminaarissa arveli lisäksi, ettei fyysikoiden tulisi huolehtia liikoja postmodernien filosofien ja sosiologien sanomisista ja tekemisistä. Tilaisuudessa puhunut konstruktivistis-sosiologi puolestaan ei hyväksynyt Alan Sokalin ja muiden luonnontieteilijöiden ylimielistä parodiaa ja kritiikkiä. Häntä harmitti.

Outo juttu II: Sibeliuksen etäinen sukulainen tapahtuman taustalla?

Roisto-Edisonin jälkeen seuraava outo tapaus sattui luentojen välisellä tauolla: tiedefestivaalin järjestäjä **Sandra Koura** kertoi minulle – kuultuaan että olen Suomesta – että Jean Sibelius on hänen isoisoisoonensa, että näin hänelle kuulema on ainakin kerrottua. Sandra itse on oikeastaan alunperin kotoisin Romaniasta ja siellä nimi Sibelius oli ehtinyt jo väännytä muuttoon Sybarleis. Olin kohtelias ja hämmästelinkin, mutta en uskonut sanaakaan.

